

Корпоратизація в оборонно-промисловому комплексі України: проблеми та шляхи їх вирішення

<...> Сучасний стан оборонно-промислової сфери України

Нині оборонно-промисловий сектор економіки України (ОПСЕ) не відповідає вимогам часу і не здатний забезпечити в умовах ринкового господарювання ефективне вирішення поставлених перед ним завдань. Його організаційно-структурні форми не сприяють ефективному використанню науково-технічного й технологічного потенціалу ОПСЕ, підвищенню якості й конкурентоспроможності продукції виробничих структур, ефективному виконанню державного оборонного замовлення (ДОЗ) і не пристосовані до запровадження ринкових механізмів управління.

Нині ОПСЕ спроможний забезпечити тільки 10–12 % потреб Збройних сил України (ЗСУ) в озброєннях і військовій техніці (ОВТ). Через старіння та вплив наукових кадрів провідних оборонних підприємств і організацій втрачається інтелектуальний потенціал ОПСЕ. Чисельність працюючих в ОПСЕ щорічно зменшується в середньому на 10 тис. осіб. Виріток на одного працюючого в ОПСЕ України не перевищує 50–80 тис. грн за рік, тоді як у розвинутих країнах він сягає 200–250 тис. дол. США за рік. Не можна також не погодитись із авторами, які зазначають, що «у більшості керівників колишніх підприємств державної власності не вистачає духу підприємництва, маркетингових навиків та здатності залучати зовнішні інвестиційні кошти; тобто зміни у верхньому ешелоні управлінців є необхідними».

Основними чинниками, що спонукають вітчизняні оборонні підприємства та організації до реформування, є посилення ринкової конкуренції, прагнення до зниження виробничих витрат, необхідність підвищення ефективності виробничих структур ОПСЕ, розширення ринків збуту продукції, потреба залучення інвестицій та фінансового оздоровлення оборонних підприємств і організацій.

Незважаючи на успіхи в розвитку окремих напрямів військово-технічного співробітництва, ОПСЕ України нині позиціонує на міжнародному ринку як продавець застарілого ОВТ, що вже використовувалося або вивільняється внаслідок скорочення ЗСУ.

Разом з тим швидкі темпи науково-технічного прогресу та розвиток високих технологій зумовлюють появу нових високотехнологічних і набагато ефективніших систем і комплексів ОВТ, що вимагає не тільки перегляду завдань з реформування ОПСЕ, а й удосконалення його організаційно-правових форм і механізмів управління. У зв'язку з цим особливої

актуальності набуває проблема реформування ОПСЕ в інтересах забезпечення потреб національної безпеки та оборони України.

Її основний зміст – це поетапний процес переходу більшості оборонних підприємств і організацій на загальноприйнятій в ринковій економіці принципи функціонування шляхом активізації їх внутрішніх резервів, структурних перетворень і впровадження сучасних інформаційних та управлінських технологій.

У результаті реформування ОПСЕ мають бути сформовані організаційно та функціонально збалансовані його склад і структура та створена науково-промислова база для оснащення ЗСУ сучасними зразками ОВТ і розширення їх експорту.

Нині існує об'єктивна необхідність реформування ОПСЕ цілеспрямовано, за єдиною комплексною програмою, а всі відповідні рішення мають ухвалюватися під контролем РНБОУ.

<...> Висновки

Україні потрібно насамперед розробити і сформувані довгострокову військово-економічну політику розвитку ОПСЕ. Вона має бути зорієнтована на вирішення таких завдань: визначення мінімальних поточних і перспективних потреб безпеки країни та пріоритетних напрямів трансформації ОПСЕ, оптимізація обсягів і структури виробництв з адаптацією до нових вимог, формування нових принципів організації військово-економічної діяльності відповідно до ринкових умов, підвищення ролі держави в управлінні ОПСЕ, підвищення ефективності інтеграції військового та цивільного секторів економіки, розширення зовнішніх військово-економічних зв'язків із зарубіжними країнами.

Головним моментом під час корпоратизації ОПСЕ є всебічне дослідження умов створення холдингових компаній (ХК) як нової організаційно-правової форми виробництва. Для цього потрібно здійснити діагностику виробничих і фінансових структур, які ввійдуть до складу ХК; техніко-економічне обґрунтування діяльності майбутньої компанії та окремих її підрозділів (дочірніх підприємств); визначити підрозділи, яким буде надано право самостійного господарювання; конкретизувати завдання й цілі дочірніх підприємств; права та обов'язки керівництва ХК. Під час розробки концепції діяльності компанії особливу увагу слід приділити проблемам вибору цілей і побудови їх ієрархій.

Основною вимогою має бути забезпечення виконання довгострокових виробничих програм, що уможливить формування нових виробничих союзів, у які включатимуться підприємства різних галузей і нові економічні структури (фінансово-кредитні організації та торговельно-комерційні

компанії). Створення таких структур сприятиме розвитку внутрішнього ринку капіталу, який уможливить їх доступ до фінансових ресурсів. Основою формування ОПСЕ може стати концепція, яка передбачає радикальне перетворення державних підприємств ОПСЕ в акціонерні товариства. На цій основі можна консолідувати об'єднання оборонних підприємств і організацій із слабкими галузевими та міжгалузевими зв'язками в систему холдингів з організаційними формами, пристосованими до ринкових умов¹. Така стратегія не суперечить основним напрямам структурної перебудови ОПСЕ, визначеним Концепцією структурної перебудови оборонно-промислового комплексу України, затвердженою Указом Президента України від 5 березня 2002 р. № 219.

Вибір такої моделі ОПСЕ може стати ефективним шляхом для оптимізації структури підприємств і організацій та забезпечення відповідного рівня їх системи управління.

При здійсненні конкретних структурних перетворень в ОПСЕ доцільно створювати тимчасові узгоджувальні комісії за участю всіх зацікавлених сторін і представників держави (Міністерства промислової політики, Міністерства економічного розвитку і торгівлі, Міністерства фінансів, Укроборонпрому, Міністерства оборони та ін.), регіональних адміністрацій, керівників підприємств, банкірів, представників трудового колективу. Робота таких комісій має регламентуватися відповідним положенням про діяльність таких комісій (*Шевцов А., Боднарчук Р. Корпоратизація в оборонно-промисловому комплексі України: проблеми та шляхи їх вирішення // Стратегічні пріоритети. – 2014. – № 2. – С. 119–120, 127*).

¹ Нікітін А. М., Скурський П. П. Підходи до побудови сучасної моделі оборонно-промислового комплексу України // Наука і оборона. – 2000. – № 21. – С. 43–48.